

AŞK HERŞEYİ AFFEDER Mİ?

KİFAYETSİZ BİR MUHTERİS: REŞİT GALİP -2-

Cyrano De Bergerac, 24.4.2021

<https://hertaraf.com/koseyazisi-ustun-bol-ask-herseyi-affeder-mi-kifayetsiz-bir-muhteris-resit-galip-2-2267>

Birkaç ay önce Naman Bakaç'la Nazım Hikmet'in ve Sabahattin Ali'nin Mustafa Kemal'e yazdıkları af mektupları üzerine konuşmuştuk.

Naman, önce Nazım Hikmet'in af mektubu üzerine <https://www.hertaraf.com/haber-nazim-hikmet-af-mektubu-ve-kemalizm--naman-bakac-6308> sonra Sebahattin Ali'nin af mektubu üzerine iki güzel yazı yazdı. <https://www.hertaraf.com/haber-ataaturk-e-yazdig-i-af-mektubuyla-sabahattin-ali-nin-basi-one-egildi-mi-naman-bakac-6427>

Bugün, bir dönemin ruhu gereği af mektuplarının sadece bu iki büyük şair ve yazarla sınırlı olmadığını, Cumhurbaşkanlığı arşivinin yazarların, siyasetçilerin, bürokratların af mektupları ile dolu olduğunu biliyoruz.

Bu yazıda Reşit Galip'in Mustafa Kemal'e yazdığı af mektubunu konu edineceğiz.

Reşit Galip Rodos'ta doğmuş, İzmir St. Jean Babtiste Kolejinden sonra tıbbiyeyi bitirmişti. Mersin'de doktorken Mustafa Kemal'in dikkatini çekecek iki yıl sonra da yine Mustafa Kemal'in talimatıyla milletvekili seçilerek Ankara'ya yerleşecekti.

Bıçkın, bitirim, kural tanımaz bir yapısı vardı. Bunlara ilaveten çabuk gaza geliyordu ve alkollüyken kontrolünü kaybediyordu. Daha Meclis'e adım atar atmaz Şeyh Sait isyanı başlamış, kuliste başlayan tartışmayla gaza gelen Reşit Galip Meclis kürsüsünden Başvekil İsmet İnönü'ye ağır eleştirilerde bulunmuştu. Mustafa Kemal bu hadsizliğe çok kızmış, o günden sonra Çankaya'ya davet edilmez olmuştu.

Reşit Galip çeşitli kereler Mustafa Kemal'e ulaşarak kendini izah etmeye çalıştı ancak hiçbir sonuç alamadı. İşler onun için iyi gitmiyordu. Mecliste arkasından 'Artık Reşit Galip bitti' diye konuşuluyordu.

Şöhret basamaklarını üçer beşer atlayarak çıkan bu genç muhteris vekil, işlerin daha da kötüye gideceğini seziyor, bir şeyler yapmazsa parlak geleceğinin söneceğini biliyordu.

Önce Meclis kürsüsünde tahkir ettiği İsmet İnönü'ye gitti, birkaç kez sözlü olarak özrünü bildirdikten sonra bir gelişme olmayınca, İsmet paşanın elini öperek de özür dilemek zorunda kaldı.

Yine bir gelişme olmamış, Çankaya bu özürleri de görmezden gelmişti. Artık tek çare Mustafa Kemal'e mektup yazarak affını istemektir. Reşit Galip de böyle yaptı.

'Pek Muhterem, muazzez Paşa hazretleri Bendeniz şimdiye kadar zat-ı devletinizden ancak yüksek ve indimde kıymeti namahdud teveccüh görmeğe alışmış idim. Son günlere kadar hiç olmazsa en küçük i'taba uğramamış bir insanın bir an içinde merdud bir politikacı sınıfına atılması elbette çok ağırdır. Vicdanımın ve izzetinefsimin beni sevkettiği yol üzerinde başıma inecek darebata tahammül kuvvetine malikim...' diye başlayan 7-8 sayfalık mektup; İnönü'ye karşı sözlerinin nedenini detaylı anlatan bölümlerle ilerliyor. Meclis kulisinde kimi vekillerin kendisini nasıl gaza getirdiklerini anlatarak sürüyordu.

'Pek muhterem, muazzez paşam, maruzatımı bitirdim; hükmünüze intizar ediyorum. Kaç senelik sessiz, sadasız, talepsiz, iddiasız mesaimle memleket işlerinde hiç olmazsa pak bir samimiyet isbat idebildiğim zan ediyordum. Heyhat! Şimdi bu kadar uzun maruzatımla hala o samimiyeti

isbat gayretinde devama mecbur oluyorum. Teessür saikasıyla hatalar irtikab etmişsem onların da affını istirham ediyorum' diyerek bitiyordu 1927 tarihli af mektubu.¹

Bu mektubun ardından Reşit Galip affedildi ve Çankaya sofrasına yeniden davet edildi. Ama Reşit Galip rahat durmadı! 1931 Ağustos gecelerinden birinde sofrada içkiyi çok kaçırdığı bir sırada Maarif Vekili Esat Mehmet'e yönelik terbiye sınırlarını zorlayan sözleri üzerine Mustafa Kemal tarafından sofradan kovuldu. Reşit Galip 1932 yılının ocak ayında Mustafa Kemal'e bir af mektubu daha yazdı. Bu sefer mektup bir öncekinden daha mahcup ve daha biçare idi.

"Büyük Gazi'nin Yüksek Huzuruna / Tazimlerle / Ankara, 30.1.1932

Mübeccel Büyük Paşam... Siz insanların ruhunu, fikrini açık bir sayfa gibi okursunuz. Size tapınırcasına bir iman, sevgi ve saygı ile bağlı olduğumu teveccüh ve itimadınız hayatımın kıymetli ölçülmez mazhariyeti saydığımı bilirsiniz. Kusur ve kabahatimin çok büyük olduğunu biliyorum. Onun affı ancak sizden istenebilir. Çünkü siz, af ile ders ve ceza vermek mertebelerinden çok daha yükseklerdesiniz. Sizi üzmüş olmak ıstırabının dayanılmaz acısını bütün şiddetiyle çektim. Ellerinizi bin kere öperek affınızı dilerim. Sağlığınız ve saadetiniz temennilerimi candan tekrarlarım, mübeccel büyük paşam. / Sizin evladınız Dr. Reşit Galip"²

Pek muhterem ve muazzez Gazi Paşa hazretlerine arz ve takdim kılınmıştır

Aydın Mebusu Reşid Galib

Huzur-ı devletlerine,

Pek muhterem, muazzez Paşa hazretleri,

Altı gün kadar evvel Rusuhi Beyefendi delaletiyle nezd-i devletinizde bazı maruzatta bulunmaktığıma müsaade buyurulması istirhamını arz etmişdim. İki uzun gün Rusuhi Bey'in cevabına intizardan sonra müteakib iki daha uzun gün zarfında da ibtidadan tahmin ittiğim akibetin sarahatle tavazzuhuna vasil olmak için tekrarla mütezahir ısrarımla bu cevabı kendilerinden telefonda aramak istedim. Rusuhi Beyefendinin bendenizle telefon vasıtasıyla dahi karşılaşmaktan nazikâne ictinabi, alacağım cevabın ağır olacağını ibraz ve isbata pek ziyade kâfi idi. Derin bir inkisar ruhu içinde en müsteb'ad bir ümide zaman fırsatı virmek için üç gün daha bekledim. Bugün artık bu arızamın benden daha bahtiyar olabilmesi ihtimalinden başka ümid imkanı kalmadı.

Bendeniz şimdiye kadar zat-ı devletinizden ancak yüksek ve indimde kıymeti namahdud teveccüh görmeğe alışmış idim. Son günlere kadar hiç olmazsa en küçük i'taba uğramamış bir insanın bir an içinde merdud bir politikacı sınıfına atılması elbette ağır çok ağırdır.

/2/ Vicdanımın ve izzetinesimin beni sevkettiği yol üzerinde başıma incek darebata tahammül kuvvetine malikim. Lakin muhakemesiz mahkum olmak istemem. Kazanmak ne kadar güç ve kaybetmek ne kadar kolaymış!

¹ <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/782332>

² <http://antalyaekspres.com.tr/yazi/mustafa-uysal/ataturkun-fikir-fedaisi-dr-resit-galip/58140>

Bu mektup da işe yaradı. Çünkü kapatılacak bir üniversite, tasfiye edilecek, cezalandırılacak muhalifler, Türk Tarih Tezini savunacak bir inanmış, gözünü budaktan sakınmayacak sadık bir hizmetkâra ihtiyaç vardı. Bu af mektubundan 7 ay sonra Reşit Galip Maarif Vekili oldu.

Verilen görevleri itirazsız uyguladı. İtiraz edenlere en ağır şekilde haddini bildirdi. 1934 yılında 41 yaşında öldü. İstiklal mahkemesi azalığı, Milletvekilliği, Bakanlık, Türk Dil Kurumu başkanlığı yapmış, kendini tarih profesörü olarak atamıştı. Buna rağmen yokluk içinde öldü. Öldüğünde bir evi bile yoktu.

Romantik tarih anlatıcıları bunu Reşit Galip'in temizliğine, saflığına yorarlar. Oysa dönemin şartları, Reşit Galib'in iş bitiriciliği, acımasızlığı düşünüldüğünde bu yoksunluk olsa olsa Reşit Galib'in yaşam tarzıyla ilgili bir düzensizlikten kaynaklanıyor olmalıydı.

Reşit galip ölmüştü ama İsmet İnönü 1925'te meclis kürsüsünde kendisini tahkir eden Reşit Galibi unutmamış, intikam hissi hiç zayıflamamıştı.

İsmet İnönü, Reşit Galib'den intikamını eşi üzerinden alacak, Reşit Galip'in eşinin bir ev alabilecek kadar para için kendisine yalvarmasını bekleyecekti!

İtidim. İğbiratlarının derecesini tahmin idemediğim için devlethanelerine ve ya makamlarına müracaatdan ictinab idtim. Takib itidiğim telaki fırsatını bir gece Kulüde bularak bütün esbab ve evamil-i ruhiyeyi arz idtim. Her türlü şahsi endişelerden ari hürmetlerimi arz idtim ve bir kabahatım olmuş ise bağışlanmasını ıstirham idtim. Hüsn-i telakki ve iltifat buyurdular; ellrinden öpdüm. İki gün sonra -nereden işitdiğimi arz itmemekliğime müsaade buyurmanızı ıstirham iderim- kendilerine atfen, "Reşid Galib mahv olmuşdur!" sözü deveran idi. Evvelki akşam yine Kulüb'de kendileri tarafından iki arkadaşımın eli sıkılmak ve benim sıkılmamak suretiyle muamele gördüm.

Pek muhterem ve muazzez Paşa Hazretleri,

İsmet Paşa Hazretlerine vaki maruzatımın ve bu maruzatımın mahv olmak korkusundan tevellüd itmediğine itimad buyurular ümidindeyim. Bendenizin aradığım - safiyetimi bütün cehdimle siyanet itdiğim /12/ hayatımda- damla damla toplayıp biriktirdiğim en kıymetli şeylerin, yani teveccühlerinizin bana iadesidir. Zat-ı devletinizden ve İsmet Paşa Hazretlerinden istediğim budur. Cezaya layık görüldü isem bu kadar kafidir. Benim ruhumda bir insana bunlardan ağır ceza olmaz.

Pek muhterem, muazzez Paşam, maruzatımı bitirdim; hükminüze intizar idiyorum. Kaç senelik sessiz, sadasız, talepsiz, iddiasız mesaimle memleket işlerinde hiç olmazsa pak bir samimiyet isbat idebildiğimi zan idiyordum. Heyha! Şimdi bu kadar uzun maruzatımla hala o samimiyeti isbat gayretinde devam mecbur oluyorum. Teessür saikasıyla hatalar irtikab itmişsem onların da affını ıstirham idiyorum.

La-yezal tazimlerle ellerinizden öpiyorum, pek muhterem ve muazzez Paşa Hazretleri.

15 Kanun-ı evvel 1927

Doktor

(İmza)

Mübeccel Büyük Paşam,

Siz insanların ruhunu, fikrini açık bir sayfa gibi okursunuz. Size tapınmasına bir iman, sevgi ve saygı ile bağlı olduğumu teveccüh ve itimadınızı hayatımın kıymeti ölçülmez mazhariyeti saydığımı bilirsiniz.

Kusur ve kabahatimin çok büyük olduğunu biliyorum. Onun affı ancak sizden istenebilir. Çünkü siz, af ile ders ve ceza vermek mertebelerinde çok daha yükseklersiniz.

Sizi üzmüş olmak ıstırabının dayanılmaz, acısını bütün şiddetiyle çektim. Ellerinizi bin kere öperek affımızı dilerim.

Sağlığınız ve saadetiniz temennilerim candan tekrarlarım, mübeccel, büyük paşam.

Sizin evlâdınız
Dr. Reşit Galip*

(Çankaya Köşkü-Atatürk Arşivi, D: 86
F: 1-43)